

ไปอยู่ในที่สูงหรือที่ปลอดภัย

2. สำหรับอาคารบ้านเรือนและโรงงาน หากสามารถขนย้ายสิ่งของไปอยู่ในที่ปลอดภัยได้ก็สมควรกระทำ หรืออาจยกพื้นให้สูงเพื่อหนีน้ำ หรือทำคันดินหรือกำแพงกั้นน้ำรอบบริเวณ (Ring Dikes)

3. พาหนะรถยนต์ ล้อเลื่อน หรือเครื่องใช้หนัก และจมน้ำได้ ต้องยกให้สูงพื้นน้ำหรือใช้ถังน้ำมัน 200 ลิตร ผูกติดกัน ใช้กระดามปูทำเป็นแพบรรทุกระถางต้นไม้

4. สัตว์เลี้ยงและปศุสัตว์ควรนำไปผูกไว้ในที่สูง

5. เตรียมกระสอบใส่ดิน หรือทรายเพื่อเสริมคันดินกั้นน้ำให้สูงขึ้นหรือไว้อุดร่องน้ำ

6. เตรียมอาหาร แพ ไม้ไผ่เป็นพาหนะเมื่อน้ำท่วมเป็นเวลานาน เพื่อช่วยอพยพและช่วยชีวิตได้เมื่อเกิดอุทกภัยร้ายแรง

7. เตรียมเครื่องมือช่างไม้ ไม้กระดาน และเชือกสำหรับต่อแพเพื่อช่วยชีวิตในยามคับขัน เมื่อน้ำท่วมมากขึ้นจะได้ใช้เครื่องมือช่วยเปิดหลังคา รั้วฝา หรือฝาไม้เพื่อใช้ไม้พุงตัวในน้ำ

8. เตรียมอาหารกระป๋องสำรองให้เพียงพอหากเกิดอุทกภัยเป็นเวลาหลายวัน

9. เตรียมน้ำสะอาดไว้ดื่มและใช้อุปโภค เมื่อน้ำท่วมน้ำสะอาด จะขาดแคลนระบบระบายประปาอาจชะงัก หากใช้น้ำบ่อขอมไม่สะอาดพอ หากจำเป็นควรต้มให้เดือดเสียก่อน

10. เตรียมเครื่องเวชภัณฑ์ไว้บ้างพอสมควร เช่น ยาแก้แพ้ ยาทาสดักค้อย เนื่องจากสัตว์มีพิษจะหนีน้ำท่วมขึ้นมาอยู่บนบ้านและหลังคา

11. เตรียมเชือกไนลอนขนาดใหญ่และยาวไม่น้อยกว่า 10 เมตร เพื่อใช้ยึดเหนี่ยวไม่ให้ไหลลอยตามน้ำ แต่หากมีแพหรือเรือก็ใช้เชือกผูกติดไว้กับต้นไม้ใหญ่เพื่ออาศัยเกาะแพได้

12. เตรียมวิทยุที่ใช้ถ่านไฟฉาย เพื่อไว้ติดตามฟังรายงานข่าวลักษณะอากาศกรมอุตุนิยมวิทยา

13. เตรียมไฟฉาย ถ่านไฟฉาย และเทียนไข เพื่อไว้ใช้เมื่อไฟฟ้าดับขณะเกิดอุทกภัย

ทั้งนี้อุทกภัยสามารถควบคุม ป้องกัน ปรับปรุงแก้ไขพื้นที่รับน้ำเพื่อลดอันตรายจากอุทกภัยได้ โดยใช้

หลักการทางกายภาพพื้นฐานในการควบคุมและลดอันตรายจากอุทกภัย คือ

1. พยายามชะลอการไหลของน้ำที่กั้นเขื่อนฝิวหน้าดิน โดยเฉพาะบริเวณต้นน้ำ ลำธารให้น้อยที่สุด ซึ่งขึ้นอยู่กับการจัดการผิวดินของที่ลาดเทโดยการปลูกป่าใหม่ (Reforestation) หมายถึง การเปลี่ยนสภาพพื้นที่ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นป่าไม้มาก่อน แต่ได้ถูกทำลายไปให้กลับเป็นป่าไม้ขึ้นอีกครั้ง การปลูกป่าใหม่ต้องหมั่นปลูกอยู่เสมอ เพื่อให้ผิวดินมีพืชปกคลุมจะได้ดูดซับน้ำและเพิ่มอัตราการไหลของน้ำผิวดินรวมทั้งการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำหลายๆแห่ง และในหุบเขาตอนล่างด้วย เพื่อช่วยลดการปะทะของคลื่นที่เกิดจากอุทกภัยได้อย่างมาก และสามารถปล่อยน้ำให้ไหลลงสู่แม่น้ำสายใหม่ได้ตลอดเวลา

2. พยายามลดความรุนแรงของน้ำในแม่น้ำที่ไหลท่วมที่ราบน้ำท่วมสองฝั่ง มีวิธีป้องกันพื้นที่ราบน้ำท่วมโดยตรง 2 ทฤษฎี แตกต่างกันซึ่งอาจนำมาใช้ได้ ดังนี้

ทฤษฎีที่ 1 การสร้างคันดินหรือทำนบดิน (Levee) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Dikes หมายถึง คันดินหรือทรายที่เสริมสูงขึ้นจากผิวดินเดิมเป็นแนวขนานไปตามสองฝั่งแม่น้ำ เพื่อเพิ่มความจุของแม่น้ำให้มากขึ้น และป้องกันการไหลบ่าของน้ำจากแม่น้ำเข้าสู่ที่ราบสองฝั่งแม่น้ำ คันดินที่มนุษย์สร้างขึ้นได้เลียนแบบคันดินธรรมชาติ (Natural Levee) เนื่องจากแม่น้ำได้พาโคลนตมมาทับถมริมฝั่งในระหว่างหน้าน้ำหลาก เมื่อน้ำลดโคลนตมที่ทับถมก็เป็นคันดินยาวขนานไปตามริมฝั่งน้ำ ในขณะที่เดียวกันพื้นน้ำก็ตื้นเขินขึ้น เมื่อเกิดน้ำท่วมบ่าไหลเชี่ยวกรากจนน้ำทะลุคันดิน ทำให้เกิดน้ำไหลท่วมบริเวณหลังคันดินอย่างรุนแรง ดังนั้น คันดินที่มนุษย์สร้างขึ้นจึงควรพัฒนาให้มั่นคงแข็งแรง ไม่เพียงแต่ป้องกันแรงกดดันตามธรรมชาติเท่านั้น แต่ควรให้แข็งแรงและสูงพอที่จะรับภัยพิบัติจากอุทกภัยร้ายแรงที่สุดได้ด้วย อีกกรณีหนึ่งควรสร้างช่องระบายน้ำ (Crevasses) หลายแห่งให้แข็งแรงพอเพื่อระบายน้ำที่เชี่ยวกรากให้ลดความรุนแรงลง ไม่ทำให้คันดินหรือทำนบแตก จะเกิดความเสียหายขึ้นได้

ทฤษฎีที่ 2 โดยการตัดร่องน้ำลัดทางบริเวณส่วนโค้งใหญ่ของแม่น้ำ เพื่อให้หน้าไหลในระยะทางสั้นลงและไหลเร็วขึ้น ผลที่ตามมา คือ แม่น้ำมีความลาดชัน

ของร่องน้ำเพิ่มขึ้น ไหลเร็วแรง และมีปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้การพัฒนาร่องน้ำต้องมีการคำนวณผลกระทบล่วงหน้าไว้แล้วถึงการปะทะของคลื่นแม่น้ำและความแข็งแรงของคันดินที่สร้างขึ้นว่าจะทนทานความแรงและปริมาณน้ำได้ รวมทั้งคำนึงถึงพื้นราบบางแห่งอาจถูกน้ำท่วมกลายเป็นทะเลสาบน้อยๆ ชั่วคราวด้วย

อุทกภัยจะเกิดขึ้นได้เนื่องจากความไม่สมดุลของปริมาณน้ำฝน น้ำท่า และน้ำทะเลกับพื้นที่รับน้ำ สำหรับปริมาณน้ำจะมากน้อยเป็นสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติ มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้แต่สามารถแก้ไขภาวะการไหลของน้ำให้ช้าเร็ว มากน้อยขณะน้ำไหลอยู่บนพื้นโลกได้ สำหรับความจุของลำน้ำสามารถเพิ่มขึ้นได้ และในด้านความลึกก็สามารถขุดลอกร่องน้ำ ในแนวนอนสามารถทำทางลัดให้น้ำไหลได้เร็วขึ้นหรือมีความจุของปริมาณน้ำมากขึ้น อุทกภัยจึงเป็นภัยพิบัติทางธรรมชาติที่มนุษย์สามารถเตรียมตัวเพื่อรับสถานการณ์ได้ดีที่สุด ยกเว้นอุทกภัยจากพายุหมุนเขตร้อนเท่านั้นที่มนุษย์ตั้งตัวไม่ค่อยติดกับภัยชนิดนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สืบค้นแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีแนวความคิดการจัดการภัยพิบัติ การจัดการอุทกภัย การมีส่วนร่วมของประชาชน และงานวิจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการชุมชนที่หลากหลายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากเหตุการณ์อุทกภัยปี 2554

2. การสำรวจความคิดเห็นโดยการใช้นิแบบสอบถามในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพกว้างว่าประกอบด้วยนโยบายใดบ้าง เพื่อสำรวจผู้มีบทบาทเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายเพื่อการรับมือและขอข้อมูลในรายละเอียดจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกของประชาชนในพื้นที่กรณีศึกษา ได้แก่ เทศบาลเมือง อโยธยา เทศบาลตำบลบางปะอิน และวัดพนัญเชิงวรวิหาร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านใน 16 อำเภอ ไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 787,653 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน ด้วยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตร

ทาโร ยามาเน (Taro Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

$$n = \frac{787,653}{1+787,653 \times (0.05)^2}$$

$$n = \frac{787,653}{1,969.13}$$

$$n = 400.00$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N แทน ขนาดของประชากร
e แทน ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

ทั้งนี้ได้มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความยากง่าย (Difficulty) ของแบบสอบถามว่าเหมาะสมกับผู้ตอบหรือไม่ ทั้งในด้านความยากง่ายในเนื้อหาและภาษาที่ใช้ หลังจากนั้น จะทำการปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำข้างต้นและจะนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเสร็จแล้วไปทดสอบ (Pretest) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยทำการคำนวณหาค่า Alpha Coefficient แบบสอบถามข้อใดมีค่า IOC ใกล้ 1.00 แสดงว่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาหากถ้ามีค่าใกล้ 0 แสดงว่า ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาต่ำ และถ้ามีค่า IOC เป็นจำนวนลบแสดงว่า แบบสอบถามข้อนั้นไม่มีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา กำหนดค่า IOC ที่ใช้ได้ 0.50 ขึ้นไป ส่วนการหาความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถาม โดยใช้เทคนิค Factor Analysis โดยการพิจารณาค่า KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ให้มีค่ามากกว่า 0.5 ขึ้นไป และใช้ค่า Sig. ของ Barlett's Test of Sphericity ให้มีค่าต่ำกว่า 0.01 จึงยอมรับได้

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกกลุ่มเป้าหมายเป็น 3 กรณีศึกษา ได้แก่ เทศบาลเมือง อโยธยา เทศบาลตำบลบางปะอิน และวัดพนัญเชิงวรวิหาร ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัยในปี 2554 และ

เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เพื่อศึกษาระดับความเสียหาย ระดับความร่วมมือของคนในชุมชนต่อการแก้ปัญหา และระดับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน หลังจากนั้น สรุปเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย

2. ชั้นการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการภัยพิบัติของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์อุทกภัย ปี 2554 เพื่อศึกษาระดับความเสียหาย ระดับความร่วมมือของคนในชุมชนต่อการแก้ปัญหา อุทกภัย และระดับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และการวิเคราะห์รูปแบบการแก้ไขปัญหาอุทกภัยจากภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนรวมทั้งการนำเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือ ดังนี้

1. การวิเคราะห์รูปแบบการจัดการภัยพิบัติของชุมชน และการวิเคราะห์รูปแบบการแก้ไขปัญหาอุทกภัยจากภาคส่วนต่างๆ โดยพิจารณาข้อมูลที่ได้ในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งวิธีการวิเคราะห์อื่นๆ

2. ชั้นนำเสนอผลการศึกษา จะเสนอในลักษณะเชิงพรรณนา และพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

2.1 สรุปรูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อศึกษาระดับความเสียหาย ระดับความร่วมมือของคนในชุมชนต่อการแก้ปัญหาอุทกภัย และระดับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน รวมถึงรูปแบบการจัดการชุมชนที่หลากหลาย ได้แก่ แบบต่างคนต่างทำ แบบมีส่วนร่วม และแบบสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นตอน โดยมอบหมายให้ผู้นำชุมชนเป็นผู้สนับสนุน

2.2 สรุปรูปแบบการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในภาคส่วนต่างๆ และแนวทางในการนำภูมิสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดรูปแบบการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

2.3 นำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบ

การจัดการชุมชน เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัยที่เหมาะสมกับ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการภัยพิบัติของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์อุทกภัย ปี 2554 ของหน่วยงานทั้ง 3 กรมศึกษา ได้แก่ เทศบาลเมือง อโยธยา เทศบาลตำบลบางปะอิน และวัดพนัญเชิงวรวิหาร สามารถแบ่งแนวทางการบริหารจัดการออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 กระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดอุทกภัย เทศบาลเมืองอโยธยา และเทศบาลตำบลบางปะอิน ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ มีการเตรียมความพร้อมสำหรับรับมือกับภาวะวิกฤต โดยมีการประชุมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมการเผชิญกับปัญหาการเกิดอุทกภัย และมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน (Incident Commander) อย่างคร่าวๆ แต่ไม่ได้การจัดทำแผนเผชิญเหตุอย่างละเอียด (Emergency Response Plan) รวมถึงไม่ได้การจัดระบบการประสานงานระหว่างกัน (Networking System) เนื่องจากประเมินว่าพื้นที่ในเขตรับผิดชอบประสบปัญหาอุทกภัยเป็นประจำทุกปีอยู่แล้ว เจ้าหน้าที่มีประสบการณ์ และคาดว่าสถานการณ์ไม่อาจจะรุนแรงกว่าทุกปีที่ผ่านมา ดังนั้น จึงไม่ได้เตรียมความพร้อมเป็นพื้นฐานด้านปัจจัยสี่ (Basic Needs) แต่มีการตั้งงบกลางเพื่อใช้สำหรับแก้ไขปัญหาฉุกเฉินต่างๆ ในพื้นที่รวมถึงกรณีภัยพิบัติเกิดขึ้นได้ทันที ขณะที่วัดพนัญเชิงวรวิหาร มีรูปแบบของการจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ได้มีการติดตามข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานต่างๆ อย่างใกล้ชิด และมีการประชุมเตรียมความพร้อม การจัดทำแผนเผชิญเหตุอย่างละเอียด (Emergency Response Plan) รวมถึงแบ่งบทบาทหน้าที่ให้กับบุคลากรในหน่วยงานอย่างชัดเจน สำหรับการการจัดเตรียมระบบการแพทย์ฉุกเฉิน (Emergency Medical Service) พบว่าทั้งสามหน่วยงานได้จัดเตรียม ชุดปฐมพยาบาลเบื้องต้น ไว้ดูแลผู้ประสบภัยกรณีที่ไม่เกิดเหตุร้ายแรงมากนัก ทั้งนี้ในส่วนของเทศบาลเมืองอโยธยาและเทศบาลตำบลบางปะอิน มีกลไกในการลงไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยในแต่ละชุมชน โดยผ่าน

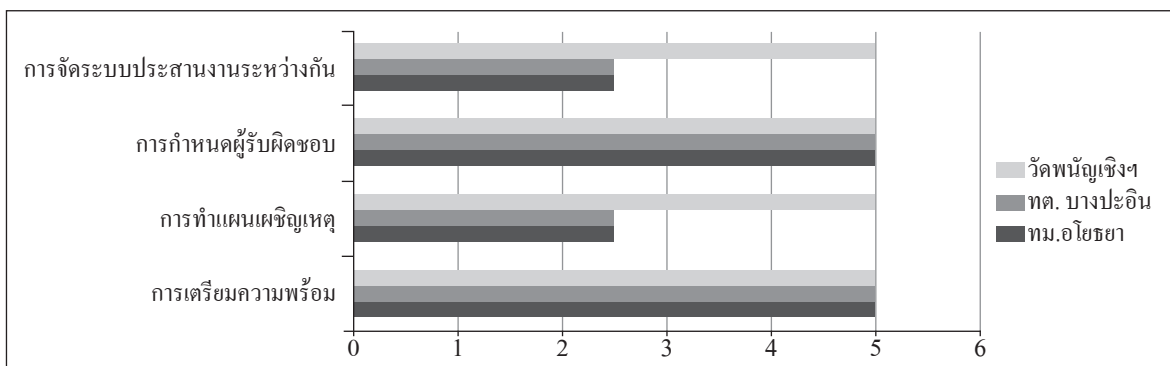
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในขณะที่ วัตถุประสงค์ของการใช้การประสานงานกับสถานพยาบาล ที่อยู่ใกล้เคียงได้ตลอดเวลา ด้านการให้ความรู้แก่ประชาชน ในพื้นที่เสี่ยงและการแจ้งเตือนภัย (Information Dissimilation & Early Warning) พบว่า ช่วงก่อนเกิดอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 มีเพียงวัดพนัญเชิงวรวิหารเท่านั้น ที่ได้มีการ ให้ความรู้กับบุคลากรในวัดและเตรียมพร้อมบุคลากร ในการป้องกัน ส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งสอง แม้มีการแจ้งเตือนภัย (Early Warning) แต่ก็ได้ มีการให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่เสี่ยง (Information Dissimilation) เพื่อรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างดีพอ นอกจากรณี วัดพนัญเชิงวรวิหาร ยังมีกระบวนการกำหนด แผนการป้องกันและบรรเทาปัญหาอุทกภัยของชุมชน และการทบทวนความต้องการของข้อมูลและเตรียมความพร้อม ในการจัดการอุทกภัยในแต่ละขั้นตอน ขณะที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 2 แห่ง ไม่ได้มีการดำเนินการ เช่นเดียวกับการฝึกอบรมบุคลากรในชุมชน หรือหน่วยงาน เพื่อบริหารจัดการในภาวะวิกฤตอย่างถูกต้องตามหลักการ และมาตรฐานสากล การปรับปรุงฐานข้อมูลด้านต่างๆ ของหน่วยงานหรือชุมชนเพื่อรับมือสถานการณ์อุทกภัย การศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดจากการบริหารจัดการ เพื่อการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในอดีตและมีการ นำผลการศึกษามาใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผน การป้องกันและบรรเทาอุทกภัยพบว่ามีเพียงวัด พนัญเชิงวรวิหารเท่านั้นที่ได้ดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการระหว่าง เกิดอุทกภัย ช่วงระยะเวลาที่เกิดภาวะฉุกเฉินจากการเกิดภัย

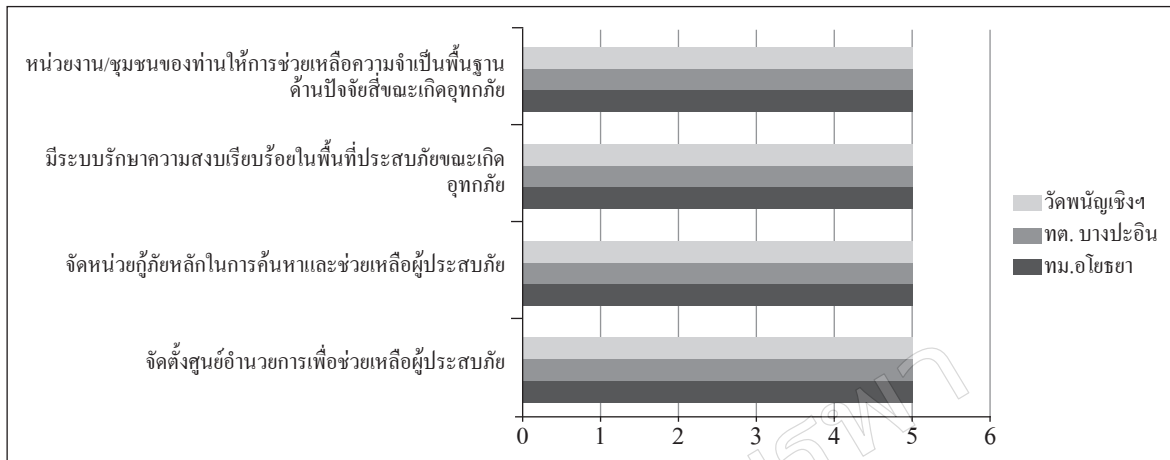
พิบัติ (Emergency Period) พบว่า ทั้งเทศบาลเมืองโยธยา และเทศบาลตำบลบางปะอิน ไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ และประเด็นปัญหาที่เกินกำลังหน้าที่ได้ (Overload of Problems) และจะถูกดำเนินการโดยหน่วยงานอื่นของรัฐ รวมถึงทดแทนจากการเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา จากกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเฉพาะกิจ (Emergent Groups) องค์กรอาสาสมัคร (Voluntary Organizations) กลุ่มนักธุรกิจ เป็นต้น ด้านความร่วมมือจากคนในชุมชน พบว่าวัด พนัญเชิงวรวิหารให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของ ชุมชน และประชาชนที่อยู่โดยรอบวัดมากกว่าเทศบาล เมืองโยธยา และเทศบาลตำบลบางปะอิน

ขั้นตอนที่ 3 กระบวนการบริหารจัดการเพื่อฟื้นฟู หลังเกิดอุทกภัยพบว่ากิจกรรมการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญ ในอันดับแรก ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับถนน ตรอก ซอย ซะ และงานที่เกี่ยวข้องกับวัดลุ่มอื่น เป็นต้น ในขณะที่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูปรับปรุงด้านการบริหาร และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ตลอดจนข้อขัดแย้ง ต่างๆ ที่เกิดจากภัยพิบัติ มักจะได้รับความสนใจน้อย ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานระดับท้องถิ่นมักจะมุ่งขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานกลางมากกว่า ส่วนการฟื้นฟู ในระยะยาว (Long-Term Recovery Period) ยังคงยึดติด อยู่กับแนวทางเดิมที่เคยปฏิบัติมา คือ เน้นในเรื่องการ ขุดคูคลอง การสร้างเขื่อนมากกว่าจะคำนึงถึงนโยบาย ด้านการกำหนดเป็นดับทกกฎหมาย เช่น กฎหมายการใช้ประโยชน์จากที่ดิน เพื่อแก้ไขปัญหาการเกิดอุทกภัย ดังตารางที่ 1

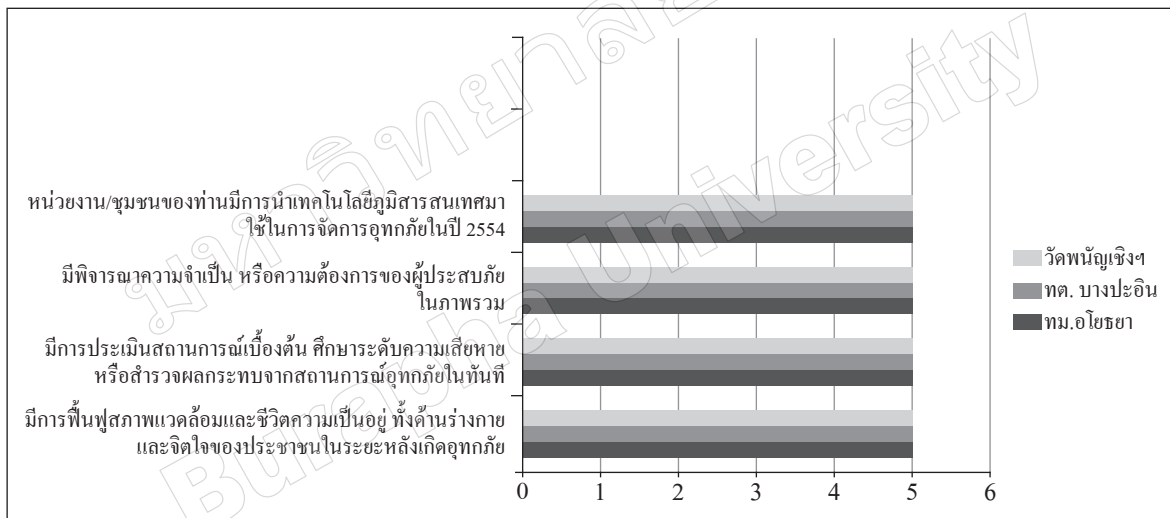
ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการระหว่างเกิดอุทกภัย

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการหลังเกิดอุทกภัย

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการบริหารจัดการการหลังเกิดอุทกภัย

ขั้นตอน	ทม.อโยธยา	ทต.บางปะอิน	วัดพนัญเชิงฯ
การจัดการเพื่อการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยของหน่วยงาน/ชุมชน			
1. หน่วยงาน/ชุมชนของท่านมีปัญหาในการบริหารจัดการเพื่อการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในปี 2554	<ul style="list-style-type: none"> - การมีส่วนร่วมของชาวบ้านอยู่ในระดับต่ำ - ชาวบ้านมีทัศนคติว่าเทศบาลมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือ - ขาดแคลนบุคลากรที่มีความชำนาญ 	<ul style="list-style-type: none"> การมีส่วนร่วมของชาวบ้านอยู่ในระดับต่ำ ชาวบ้านมีทัศนคติว่าเทศบาลมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือ 	<ul style="list-style-type: none"> การช่วยเหลือจากส่วนกลางล่าช้า

ขั้นตอน	ทม.อโยธยา	ทต.บางปะอิน	วัดพัญญูเชิงฯ
2. รูปแบบการจัดการเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยของหน่วยงาน/ชุมชนของท่านในปี 2554	ลักษณะต่างคนต่างอยู่	ลักษณะต่างคนต่างอยู่	การสร้างความร่วมมือกับชาวบ้านและจิตอาสา
3. หน่วยงาน/ชุมชนของท่านหน่วยงาน/ชุมชนของท่านมีวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรค ระหว่างการดำเนินการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยในปี 2554	ลักษณะต่างคนต่างอยู่	ลักษณะต่างคนต่างอยู่	
4. หน่วยงาน/ชุมชนของท่านมีการนำเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศมาใช้ในการจัดการอุทกภัยในปี 2554	✓	✓	✓
	ใช้เล็กน้อย โดยติดตามข่าวสารจากสถานีโทรทัศน์และหน่วยงานอื่นๆ	ใช้เล็กน้อย โดยติดตามข่าวสารจากสถานีโทรทัศน์และหน่วยงานอื่นๆ	ใช้เล็กน้อย โดยติดตามข่าวสารจากสถานีโทรทัศน์และหน่วยงานอื่นๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยให้กับหน่วยงาน/ชุมชน จากการศึกษาข้อเสนอแนะดังนี้

1. ในด้านการมีส่วนร่วม ควรมีการสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนเพิ่มขึ้น โดยควรให้ครอบคลุมในด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร การร่วมคิดร่วมแสดงความคิดเห็น และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ รวมถึงการติดตามตรวจสอบและประเมินผล

2. ในด้านกายภาพเนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสภาพภูมิประเทศตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มปากแม่น้ำซึ่งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางเพียง 3.5 เมตร ผนวกกับเป็นศูนย์รวมของแม่น้ำหลายสายมาบรรจบกัน ดังนั้นสภาพภูมิประเทศจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการทำให้เมืองพระนครศรีอยุธยามีความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมสูง ดังนั้น แนวทางแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยประการหนึ่ง ควรจะ

ชะลอการไหลของน้ำให้มีระยะเวลานานขึ้น โดยการกักเก็บน้ำเพื่อให้การระบายน้ำในท่อระบายไหลในอัตราที่มีการออกแบบไว้ ซึ่งการเก็บกักน้ำมีหลายลักษณะเช่น บ่อน้ำ พื้นที่ว่างราบต่ำ พื้นที่สีเขียว (สนามเด็กเล่น, สวนสาธารณะ) คู คลอง โดยการชะลอการไหลของน้ำกระทำในลักษณะของโครงการพระราชดำริ “แก้มลิง”

3. ในด้านเทคนิค ควรมีการจัดสร้างระบบเตือนอุทกภัยล่วงหน้า ซึ่งควรมีการสร้างระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการวางแผนป้องกันน้ำท่วม เช่น อัตราการไหลของน้ำ สถิติเกี่ยวกับความถี่ของอุทกภัย สถิติเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอุทกภัย โดยเฉพาะข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการวางแผนป้องกันน้ำท่วม ควรจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และจัดทำในรูปแบบของฐานข้อมูล เพื่อง่ายต่อการนำมาใช้งาน และสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้ทันที รวมทั้งจะทำให้ระบบเตือนภัยดังกล่าวมีความถูกต้องมากที่สุด

4. ในด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากปัญหาการเกิดอุทกภัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเกิดขึ้นทุกปี และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น ทางกระทรวงที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งองค์กร

เฉพาะกิจเพื่อระดมความคิดในการวางแผนแก้ไขปัญหาคอขวดที่เกิดขึ้น โดยจะต้องเป็นองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ และองค์กรเอกชน ทั้งนี้ อาจจะทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่ประธาน และมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานโยธาจังหวัด สำนักผังเมืองจังหวัด กรมศิลปากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และตัวแทนจากภาคประชาชน มาระดมความคิดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งอาจออกมาในรูปของแผนป้องกันระยะยาว และระยะสั้น โดยรัฐอาจสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ

บางส่วนจากภายในบำรุงท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่บริเวณ โดยมีการวางแผนและดำเนินการก่อนฤดูฝน ในระหว่างฤดูฝนอาจจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามการดำเนินการ และสรุปผลการดำเนินงานเพื่อการวางแผนในปีต่อไป ทั้งนี้จากผลการศึกษาทางกระทรวงมหาดไทย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์เพื่อใช้บริหารจัดการในพื้นที่ประสบอุทกภัยได้จริง

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย. (2554). *สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2553 และศูนย์บรรเทาการรองรับเหตุอุทกภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2555). *ข้อมูลจำนวนประชากรปี 2554*. เข้าถึงได้จาก <http://www.ayutthaya.go.th/Ayu/people.html>
- กุลธิดา นาคพิน. (2550). *การเมืองเรื่องการจัดการสภาวะอุทกภัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาสถานการณ์อุทกภัยในปี พ.ศ.2548*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมาคมวิศวกรที่ปรึกษาแห่งประเทศไทย. (2554). *การแก้ไขปัญหาน้ำท่วม คู่มือเจ้าพระยา*. กรุงเทพฯ: สมาคมฯ.
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). (2554). *พื้นที่น้ำท่วมขังและประมาณการปริมาตรของน้ำในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและภาคกลางในเขตพื้นที่ชลประทาน*. เข้าถึงได้จาก <http://flood.gistda.or.th/>
- Abney, F. G., & Hill, L. B. (1966). Natural disasters as a political variable: The effect of a hurricane on an urban election. *The American Political Science Review*, 974-981.
- Nilson, L. B. (1985). Introduction: Breaking the Application Barrier: Policy Agenda From Hazards Research. *Review of Policy Research*, 4(4), 641-644.
- Quarantelli, E. L. & Dye, R. R. (1977). Response to social crisis and disaster. *Annual Review of Sociology*.
- Tumer, B. A. (1976). The Development of disaster sequence models for the analysis as the origin of disaster. *The Sociological Review*, 6, 445-486
- Wolensky, R. P. (1983). Power Structure and Group Mobilization Following Disaster: A Case Study. *Social Science Quarterly*, 64(1), 97-110.
- Wolensky, R. P., & Miller, E. J. (1981). The Everyday Versus the Disaster Role of Local Officials Citizen and Official Definitions. *Urban Affairs Review*, 16(4), 483-504.